

مطالعه چگونگی و کارکردهای گفت‌وگو در سیره نبوی با نگاهی به نظریه کنش ارتباطی

* محسن الویری

** حسین مهربانی فر

چکیده

گفت‌وگو که به عنوان ضرورتی گریزناپذیر برای ایجاد تفاهم و رفع اختلافات و رشد اندیشه در زندگی بشری است، موضوع مطالعه مکاتب مختلف فلسفی و گرایش‌های مختلف فکری قرار گرفته است. در سنت اسلامی هم همواره گفت‌وگو به عنوان راهبردی کلیدی در حل منازعات و گسترش همدلی و هم‌بانی مورد توجه واقع شده است. این پژوهش به منظور شناخت هر چه بیشتر سنت اسلامی در زمینه گفت‌وگو با مطالعه سیره نبوی در گستره گفت‌وگوی میان فردی و گروهی در پی فهم و تحلیل چگونگی و کارکردهای گفت‌وگو در سیره عملی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در صدر اسلام با نگاهی به نظریه کنش ارتباطی هابرماس است. مطالعه گفت‌وگوهای پیامبر صلی الله علیه و آله با تکیه بر سیره نگاشت‌ها ما را به این نتیجه رساند که گفت‌وگوهای آن حضرت از مشخصه‌هایی همچون «برابری در گفت‌وگو» و «دادن آزادی بیان»، «صبر و حوصله»، «استماع دقیق» برخوردار بوده و کارکردهایی از قبیل «تبلیغ»، «حفظ همگرایی» و «رفع شبهات» داشته است. تحلیل این یافته‌ها بر اساس نظریه کنش ارتباطی هابرماس، اشتراک و قرابت ظاهری بسیار زیاد این دو رویکرد به گفت‌وگو را، در عین تفاوت در بنیان‌های معرفتی می‌نمایاند. محوریت عقل عرفی و تأکید بر اجماع و حقیقت بین‌الاذهانی در ایده گفت‌وگوی هابرماس و محوریت عقل وحیانی و تأکید بر حقیقت قدسی در رویکرد توحیدی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله از جمله این تفاوت‌های بنیادین است.

کلید واژه‌ها

گفت‌وگو، اسلام، پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، کنش ارتباطی، هابرماس.